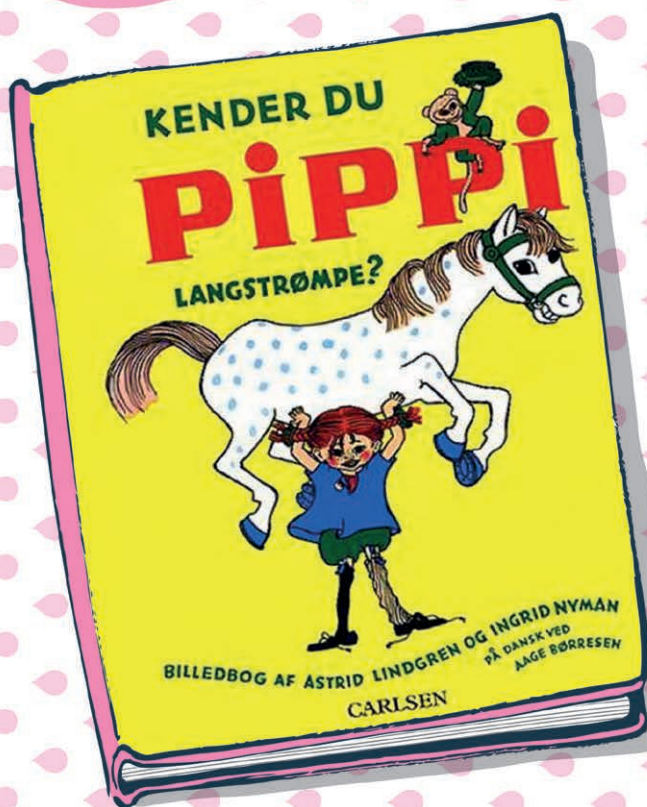

Sproggavens bogfolder til

Kender du Pippi Langstrømpe?

Velegnet til børn med en sproglig udvikling svarende til 4-5 år

Bag om bogfolderen

I Fredensborg Kommune ønsker vi at styrke alle børn i at udvikle gode og alderssvarende literacy-kompetencer. Derfor har vi igangsat Sproggaven.

Dette er én af de i alt 13 bogfoldere, der er udarbejdet i Sproggaven. Heri kan du læse om, hvordan man arbejder med "udvidet dialogisk læsning" af børnebogen *Kender du Pippi Langstrømpe?*

Denne bogfolder er udarbejdet af pædagoger i Børnehusene Nivå i samarbejde med læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning.

Bogfolderen henvender sig til pædagoger og andre, der arbejder med Sproggaven og 0-6-årige børns udvikling af sprog- og literacy-færdigheder.

Hent de 13 bogfoldere – og Sproggavens øvrige materialer – på:

Fredensborg Kommunes
hjemmeside
www.fredensborg.dk

Nationalt Videncenter for Læsnings
hjemmeside
www.videnomlaesning.dk

Illustrationer: Anne Pedersen.
Layout: Nanna Madsen.

Udgivet af Center for Skole og
Dagtilbud, Fredensborg Kommune.

Tak til forlaget Carlsen og illustratør Ingrid Nyman, som venligst har givet tilladelse til at anvende forsidebilledet fra bogen *Kender du Pippi Langstrømpe?* (2002).

Henvendelser vedr. bogfolderens indhold: læsekonsulent Marianne Aaen Thorsen, tlf.: 7256 2277, e-mail: mtho@fredensborg.dk

Henvendelser vedr. projekt Sproggaven: Pædagogisk konsulent Susanne Søholt, tlf. 7256 5551, e-mail: suss@fredensborg.dk

Pædagogisk konsulent Lotte Mosbæk, tlf. 7256 2287, e-mail: lomo@fredensborg.dk

Læs bogfolderen grundigt

Denne bogfolder giver dig inspiration til, hvordan du kan arbejde med udvidet dialogisk læsning af børnebogen *Kender du Pippi Langstrømpe?*

Du kan læse om:

- Hvad du skal vide, inden du går i gang
- De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- De 10 fokusord til bogen
- Dialog om bogen samt literacy-fremmende aktiviteter
- Forældresamarbejde.

Læs bogfolderen grundigt, inden du går i gang med den udvidede dialogiske læsning.

Du kan også bruge den som opslagsbog, hvis du har brug for inspiration til dit sprogarbejde.

Hent mere viden og inspiration til dit arbejde i Sproggaven - *Håndbog i udvidet dialogisk læsning* (se Sproggavens materialer sidst i folderen).

Vi opfordrer til, at det pædagogiske personale med jævne mellemrum sammen reflekterer over arbejdet med Sproggaven. [Sproggavens skema over børns sproglige udvikling](#) kan anvendes i disse drøftelser.

Det er også en god idé sammen at reflektere over, hvordan I kan udvikle et sprogligt udviklende læringsmiljø i dagtilbuddet, der styrker det enkelte barns literacy-udvikling bedst muligt.

Indhold

Bag om bogfolderen.....	2
Læs bogfolderen grundigt.....	3
Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre.....	5
Før du går i gang.....	6
De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg	7
Fase 1: Læs og lyt.....	7
Fase 2: Læs og snak	8
Fase 3: Læs og leg.....	8
De 10 fokusord.....	9
Fokusord til Læs og lyt	9
Fokusord til Læs og snak	11
Fokusord til Læs og leg.....	12
Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord.....	13
Støt børnenes udtale og forståelse	14
Gruppering af fokusord.....	14
Den sprogdvklende dialog	16
Lukkede spørgsmål	17
Åbne og halvåbne spørgsmål.....	17
Literacy-fremmende aktiviteter.....	18
Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift	19
Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd	19
Aktiviteter med opmærksomhed på lyd.....	21
Aktiviteter med opmærksomhed på lyd og rytme	22
Aktiviteter med krop og bevægelse	22
Aktiviteter med digitale medier.....	23
Aktiviteter, der styrker sociale og personlige kompetencer.....	23
Kreative aktiviteter og udtryksformer	23
Samarbejde med forældrene	25
Bogkuffert	26
Lad forældrene følge med i arbejdet.....	26
Sproggavens materialer	28

Sproggaven er til børn, pædagoger og forældre

Stærke sproglige kompetencer har afgørende betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt. Både i dagtilbuddet, i skolen og senere i livet.

Der er påvist sammenhæng mellem størrelsen af et barns ordforråd i 0-6-års alderen og dets faglige udvikling gennem hele skoleforløbet. Ligeledes har det betydning, at et barn tidligt lærer at kommunikere og udtrykke sig. Enten ved at tegne, bruge symboler eller skrive kruseduller og bogstaver.

Det siger næsten sig selv, at sprogarbejdet i dagtilbud skal være et højt prioriteret område. Det er det i Fredensborg Kommune, og derfor har vi udviklet Sproggaven.

Sproggaven er en gave til børn, pædagoger og forældre.

I sin kerne består den af en håndbog, 13 børnebøger og 13 bogfoldere, der introducerer til metoden udvidet dialogisk læsning. Ud over det er der udviklet en lang række øvrige materialer og pædagogiske tiltag i institutioner, der understøtter arbejdet med Sproggaven.

I udvidet dialogisk læsning er:

- der tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg
- fokusord nøje udvalgt ud fra en teori om børns sproglige udvikling
- den dialogiske læsning udvidet med lege og aktiviteter.

Materialet er udviklet i et samarbejde mellem pædagoger og ledere fra kommunens dagtilbud samt konsulenter fra Center for Skole og Dagtilbud. Nationalt Videncenter for Læsning har ydet konsulentbistand.

Før du går i gang

Om *Kender du Pippi Langstrømpe?*

Tommy og Annika er to meget artige børn. De savner en sjov legekammerat. En dag får de en ny nabo. Det er Pippi, verdens stærkeste pige. Hun bor sammen med sin abe og sin hest. Nu får Tommy og Annika den sjoveste legekammerat, de kunne forestille sig. Hvad mon Pippi finder på?

Bogen giver børnene mulighed for at identificere sig med både de artige børn og med Pippi, som taler de voksne imod. Bogen giver anledning til dialog om normer og kønsnormer, om at være anderledes, om at tro på sig selv og om at være en god ven.

Tilpas sprogarbejdet til din børnegruppe

Tilpas sprogarbejdet med *Kender du Pippi Langstrømpe?* til din børnegruppe. I *Sproggaven – håndbog i udvidet dialogisk læsning* kan du hente viden og inspiration til det.

Som i alt pædagogisk arbejde er det vigtigt, at du som voksen er bevidst om din betydning for og indvirkning på det pædagogiske

læringsmiljø. Samspil og relationer mellem børn og voksen og børnene imellem er med til at understøtte et rigt sprogligt miljø.

Planlæg den udvidede dialogiske læsning:

- Læs bogen selv og øv dig i at læse den op med indlevelse og tydelig udtale
- Understreg fokusordene
- Planlæg dine spørgsmål
- Vælg aktiviteter (se under Literacy-fremmende aktiviteter)
- Vær opmærksom på, at nogle af aktiviteterne kræver genstande. Find og medbring disse.

De tre faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg

Fase 1: Læs og lyt

1. Lad børnene bladere i bogen, se billederne og forsiden og gætte på handlingen. Tal om titel, forfatter og illustrator og bed børnene om at vise, hvor det mon står på forsiden. Læs titlen, imens du peger på hvert ord. Lad børnene legelæse tit-

len. Spørg, om børnene kender bogstaverne i Pippi? Hvad hedder bogstaverne? Hvilken lyd siger de? Har børnenes navne nogen af bogstaverne i Pippi? Spørg børnene, hvor man starter med at læse. Vis børnene læseretningen med din finger, og hvordan man går ned på næste linje.

2. Læs historien højt for børnene, så de får en god forståelse af handlingen. Vis børnene, at du starter med at læse fra øverste venstre hjørne.

3. Bagefter kan I tale kort om handlingen, og du kan tage fat på de første fokusord (se De 10 fokusord).

Fase 2: Læs og snak

1. Spørg børnene, hvad de kan huske fra historien.
2. Læs bogen op, men stop op flere steder for at inddrage børnene i en dialog. Her kan du have planlagt, hvilke spørgsmål du kan stille (se Den sprogudviklende dialog).
3. Arbejd med de næste fokusord.

4. Fase 3: Læs og leg

1. Lad børnene skiftes til at fortælle handlingen i bogen. Du kan bede børnene fortælle ud fra billederne i bogen, og du kan guide dem med spørgsmål.
2. Lad børnene fortælle, hvad de synes om bogen.
3. Arbejd med de sidste fokusord til bogen.
4. Igangsæt lege og aktiviteter til at styrke børnenes literacy-kompetencer. Vælg mindst én aktivitet under hver overskrift (se Literacy-fremmende aktiviteter).

De 10 fokusord

De 10 fokusord, der er udvalgt til arbejdet med *Kender du Pippi Langstrømpe?*, er listet nedenfor.

Ordene er fordelt på oplæsningens tre faser (Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg). Ved at arbejde med få ord ad gangen får børnene langt bedre mulighed for at tilegne sig ordene, end hvis de skulle lære alle fokusordene på én gang.

Ordene præsenteres sammen med en række forslag til, hvordan man kan arbejde med dem. Hvis din børnegruppe har gavn af at lave aktiviteter med nogle af fokusordene, inden de hører historien første gang, så kan I gøre det.

Fokusord til Læs og lyt

1. STÆRK

Vis forsiden af bogen. Tal om, at Pippi er stærk – hvordan børnene kan se det, og hvad det vil sige at være stærk? Hvad er det modsatte af stærk? Ja, svag er et antonym for stærk. Tal om at være stærk og svag. Du kan bede børnene om at finde personer i bogen, som er stærke eller svage. Hvem er stærkest Annika eller Pippi? Hvem er stærkere end Tommy (dvs. børnene skal bruge stærk, stærkere, stærkest)? Men man kan også bruge ordet stærk om mad. Hvad betyder det, når mad smager stærkt? Har bør-

nene nogensinde smagt stærk mad? Hvad kan man komme i maden, så den bliver stærk? Her kan I tale om krydderier som chili, peber osv.

2. ARTIG

Hvem er artig i bogen? Hvad vil det sige at være artig? Er du artig i børnehaven og derhjemme? Hvad gør du, når du er artig? Ja, når man er artig, opfører man sig pænt. Vi kan også sige, at man opfører sig ordentligt, eller at man er velopdragen. Velopdragen og artig betyder det samme – de er synonyme. Hvad er det modsatte af at være artig? Ja, uartig og fræk er antonymer for artig. Er Pippi artig? Hvad er hun så? Hvad gør du, når du er uartig? Hvad siger de voksne til dig, når du er uartig? Er det rart at være uartig? Hvorfor (ikke)?”

3. VERANDA

Arbejdet med dette fokusord skal føre frem til, at børnene også tilegner sig ordene terrasse og altan.

Vis billedet af Pippis veranda (s. 9). Tal om, hvor den er, og hvad hun bruger den til? Vis gerne billeder af en veranda på en iPad. Tal om, at en veranda minder om en terrasse, men er ikke helt det samme. En veranda er en udbygning på et hus.

Der er rækværk eller vægge på to af siderne af en veranda, og den er tit overdækket. En veranda ligger oftest lidt over jorden med trapper ned til græsset – ligesom Pippis. I Danmark er der flere terrasser end verandaer. Understøt børnenes forståelse af ”veranda”, ”terrasse” og ”altan” med billeder, evt. fra iPad’en, og spørg ind til deres egne erfaringer.

4. PANDEKAGE

Vis billedet, hvor Pippi laver pandekager (s. 10). Hvem har smagt pandekager? Lyt til ordet pandekage: Nu fjerner jeg pande, hvad er der så tilbage? (kage)

Lyt nu til ordet pandekage igen: Nu fjerner vi kage - hvad har jeg så tilbage? (pande)

Så en pandekage er en kage, som vi kan bage på en pande. Men hvad kan det være for en pande? Er det den her (peg på din egen pande)?

Så hvad kan en pande være? (stegepande eller panden i hovedet) Hvad kan man stege på en pande?

Hvad mon det betyder, at to venner er pot og pande (de holder sammen)?

Hvad mon det betyder at få sved på panden (arbejde eller træne så hårdt, at man sveder – eller at man har et problem, der er meget svært at klare)?

Hvad betyder det, hvis nogen pander en anden? (slå i hovedet)

Fokusord til Læs og snak

5. VRED

Vis billedet af cirkusdirektøren, som er vred. Bed børnene fortælle, hvordan de kan se, at han er vred. Bed dem vise, hvordan de selv ser ud, når de er vrede.

Tal om at være vred: Hvad der kan gøre børnene vrede, og om deres forældre nogen gange bliver vrede på dem – og hvorfor?

Find sammen andre ord for vred, fx sur, rasende, arrig og gal, som er synonyme for vred.

Spørg børnene om, hvornår man er mest vred – når man er rasende, arrig eller gal? Find eksempler på, hvornår man kan blive sur/rasende/arrig, fx kan du spørge: Hvis du ikke får lov til at gynges og er utilfreds med det. Hvad bliver du så? Sur, gal, rasende eller arrig?

Hvad er det modsatte af at være vred? Et af antonymerne for vred kan være glad.

Vred er en følelse. Kender I andre følelser (dvs. følelser er et overbegreb for vred)? Bed børnene lave ansigter, som viser, at de er vrede/glade/sure/kede af det. Brug evt. et spejl, så de kan se deres egen mimik – eller tag et billede af børnene med en iPad, når de laver en mimik, så det bliver visuelt for børnene. Du kan også lave en leg, hvor I skiftes til at mime en følelse, som de andre børn skal gætte. Den, der mimer, kan fx spørge "Hvordan føler jeg mig?"

6. BANGE

Vis billedet på s. 21.

Hvem er bange her? Hvordan kan vi se det?

Bange er også en følelse ligesom vred. Hvad er de to tyveknægte bange for? Er der nogen af jer, som er bange for noget? Snak om, hvad der kan gøre én bange.

Tror du, de to tyveknægte er mere bange for hr. Nilsson end for Pippi? Hvad tror I, de er mest bange for, når de sidder oppe på skabet (dvs. ordet bliver gradbøjet = mere bange, mest bange)? Hvad er du mest

bange for? Er du mere bange for tyveknægte end for aber som hr. Nilsson?

Kender I et andet ord for bange? Fx nervøs, rædselsslagen, ræd og ængstelig er synonymmer for bange. Hvornår er man mest bange – når man er nervøs, rædselsslagen, ræd eller ængstelig?

Hvad er det modsatte af at være bange? Modig er et antonym for bange. Hvem er modig i bogen? Hvordan viser Pippi, at hun er modig, fx da hun tager sig af de to tyve, eller da hun går på line? Spørg til børnenes erfaringer med at være modig.

7. OMKULD

Vis billedet på side 19, hvor Pippi tager fat i Stærke Adolf. Hvad gør Pippe ved ham (kaster ham omkuld)? Hvad betyder det at kaste nogen omkuld? Man kan også vælte noget omkuld – hvad kunne det være? Man kan også selv falde omkuld – hvad gør man så? Man kan også falde omkuld på sofaen, hvis man er meget træt. Hvad betyder det så?

Fokusord til Læs og leg

8. INVITATION

Vis billedet side 22 og tal om, at Pippi skriver en invitation til

Tommy og Annika. Hvad mon der står i den invitation (du kan evt. læse den op)? Ja, der står, at Pippi inviterer Tommy og Annika til fødselsdag. Så hvad er en invitation? Hvad kan man også invitere til (fest, middag osv.)? Hvorfor er det godt at skrive en invitation (dvs. hvad er fordelene ved en skriftlig invitation frem for en mundtligt)? Hvad gør du, når du skal invitere gæster til din fødselsdag?

9. BROCHE

Medbring en broche.

Hvad får Annika af Pippi? Vis din broche.

Tal om, hvordan en broche kan se ud. Hvordan hænger den fast i tøjet? Hvem bruger brocher? Kender børnene andre smykker (dvs. her anvender I overbegreber, for smykker er et overbegreb for brocher, ringe, halskæder osv.)? Lav evt. en broche selv i karton, som I dekorerer og limer en nål bag på.

10. MELODI

Medbring et instrument (fløjte e.l.).

Prøv at lytte godt efter, for nu spiller jeg en lille melodi for jer. Spørg evt. bagefter, om børnene kendte melodien. Hvis du har en fløjte eller lignende

med, kan du spørge børnene, om de ved, hvad en fløjte er. En fløjte er et instrument, som man kan spille en melodi på. Tal om forskellige instrumenter. Du kan medbringe forskellige instrumenter enten som konkrete eller på billeder, dvs. igen kommer I ind på et overbegreb, "instrument", og dets underbegreber som fx "tromme", "fløjte" osv.

I kan lave jeres egne instrumenter, som I kan spille melodier på, fx kan I lave instrumenter af plastikkrus med lidt ris i. Husk at sætte en form for låg på, så risene bliver i kruset. Prøv at lave forskellige melodier, snak om, at der kan være rytme i en melodi, og hvad en rytme er. Her kan du måske sige, at man kan bevæge sig i takt til rytmen, fx danse, klappe m.m.

Hvis din børnegruppe har brug for andre eller flere fokusord

Det er oplagt at inddrage ord, som din børnegruppe bliver optaget af undervejs og så arbejde med dem som ekstra fokusord til bogen. Under afsnittet Literacy-fremmende aktiviteter her i bogfolderen kan du hente inspiration til selv at lave aktiviteter med de ekstra fokusord,

så børnene får så megen viden om ordene som muligt – selvfølgelig afhængig af deres sproglige udvikling.

Hvis din børnegruppe har brug for, at du skifter et eller flere af de 10 fokusord i bogfolderen ud med andre, skal du være meget opmærksom på, om det eller de nye fokusord fører børnenes sproglige udvikling videre.

Det anbefales, at du vælger nye fokusord ud fra disse kriterier:

- Børnenes sproglige udvikling
Hent inspiration i Oversigt over sproglig udvikling på [kommunens hjemmeside](#).
- Anvendelighed
De valgte fokusord skal være brugbare for børnene. Børnene skal kunne bruge dem i deres livsverden, dvs. i naturlige samtaler.
- Tilegnelsesform
De yngste børn har i højere grad brug for at bruge deres sanser til at forstå ordenes betydning. De ældste børn kan derimod have gavn af fokusord, hvor de skal bruge deres eget sprog til at forstå og forklare deres betydning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du få mere

viden om kriterierne i afsnittet "Valg af fokusord".

I Håndbogen kan du også få idéer til aktiviteter med dine nye fokusord i afsnittet "Hvad har børnene brug for at vide om et fokusord?", så de fører børnenes sproglige udvikling videre.

Støt børnenes udtale og forståelse

Børn med en sproglig alder på 4-5 år udtaler næsten alle ord, så de kan forstås af alle. Der kan dog stadig være enkelte lydsammen-sætninger, som de kan have lidt svært ved at sige. Det kan bl.a. være to medlyde efter hinanden i fokusordene "stærk", "vred" og "broche". Se evt. forklaring på medlyde i ordlisten i den generelle vejledning.

Du kan hjælpe børnene med at lære sig udtalen af de to medlyde i starten af de tre fokusord. Det kan du gøre på denne måde. Sig første lyd, fx /s/ i "stærk", hold en meget kort pause og sig så resten af ordet /dærg/ (= tilnærmet lydskrift af bogstaverne "tærk"). Børnene kan gøre det sammen med dig. Gør pausen mellem første lyd og resten af ordet kortere og kortere, og efterhånden vil børnene kunne sige hele ordet uden pausen. Denne metode er lidt sværere at anvende

til ordet "broche", fordi b-lyden er meget kort og næsten ingen lyd har. Men prøv alligevel.

Det er stadig meget vigtigt, at børnene hører dig sige hvert fokusord meget tydeligt og mange gange, så de ved, hvordan ordet rigtigt skal lyde, og så de får gemt ordet i sin korrekte lydlige form i deres eget ordforråd. Det har stor betydning for børnenes udtale og for, hvor godt de kommer i gang med at læse og stave ordene, når de kommer i skole.

Sig også ordene i andre daglige sammenhænge i institutionen.

Det er en god idé at lave jeres egne visuelle illustrationer til fokusordene. Det kan I gøre, imens I arbejder med fokusordene. Med iPad eller digitalkamera kan I tage billeder eller små filmklip, som viser fokusordene, og I kan lægge dem på en digital platform og på den måde få forældrene med til at bruge dem derhjemme.

Gruppering af fokusord

Du styrker børnenes tilegnelse af fokusordene, når du arbejder med 3 eller 4 fokusord ad gangen. Så det er derfor en fordel at arbejde med fokusordene i grupper, som på en eller anden måde kan passe sammen.

Du kan sagtens starte med at introducere de første fokusord inden din første oplæsning af bogen, hvis du vurderer, at din børnegruppe har brug for det.

For eksempel kan du naturligt introducere den første gruppe fokusord *"artig"*, *"stærk"*, *"veranda"* og *"pandekage"* på denne måde: Når I taler om bogens forside, kan du introducere fokusordet *"stærk"*. Når børnene bladrer i bogen, kan I på side 7 tale om Tommy og Annika, som er *"artige"* børn. Når børnene på side 8-9 ser Pippi bære sin hest hen til *"verandaen"*, kan I tale om Pippis hus og veranda. Hermed kan du allerede inden den første oplæsning have introduceret de første tre fokusord. Ordet *"pandekage"* kan du også nævne naturligt, når børnene ser billedet af Pippi, der laver pandekager. Du kan vælge blot at fortælle kort, hvad ordene betyder – eller du kan vælge at arbejde i dybden med de tre fokusord, som beskrevet under afsnittet "Fokusord til læs og lyt". Hvis du blot fortæller kort, hvad ordene betyder, kan du arbejde videre med dem efter din oplæsning.

I Sproggavens håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse om baggrunden for gruppering af fokusordene.

Den sprogdvklende dialog

Spørgsmål er gode til at indlede en dialog med børnene.

Grundlæggende findes der to typer spørgsmål: lukkede og åbne. Lukkede spørgsmål kalder ofte på et enkelt svar, mens åbne spørgsmål giver bedre mulighed for en naturlig dialog.

Nedenfor finder du eksempler på forskellige former for spørgsmål, som du kan bruge. Er de for svære eller lette, kan du tilpasse dem til din børnegruppe. Du kan også selv udvikle spørgsmål.

I Sproggaven - Håndbog i udvidet dialogisk læsning kan du læse mere om, hvordan du åbner for en god dialog med børnene og styrker deres sprog i dialogen.

Du kan forvente, at de fleste 4-5-årige børn kan tale i længere sætninger, anvende navneord i flertal, fx "**biler**", og udsagnsord i datid, fx "**legede**".

Du kan også forvente, at de kan fortælle korte historier med en vis sammenhæng og med en start, midte og slutning, og at de kan anvende ikke-konkrete ord og udtryk som fx "*i morgen*".

Lukkede spørgsmål

- Hvad savner Tommy og Annika?
- Hvorfor bor Pippi uden sin mor og far?
- Hvad har hun med sig, når hun flytter ind?
- Hvordan vasker Pippi sig?
- Hvordan skurer hun gulvet?
- Hvordan hugger hun brænde?
- Hvad finder børnene i Tingfinderlegen? Osv.

Åbne og halvåbne spørgsmål

Tag udgangspunkt i nogle af billederne og bed børnene om at fortælle, hvad der sker, fx tingfinderlegen, cirkusforestillingen, den stærke mand, tyvene og fødselsdagen.

- Hvordan er Pippi Langstrømpe? Kan I huske historien om pigen Mila og monstrene? (her kan I få en dialog om det at være bange/modig og om kønsnormer)
- Hvordan ser Pippis hus ud? (til dette og de efterfølgende spørgsmål kan I også få en dialog om normer)
- Hvad kan Pippi godt lide at lave?
- Hvorfor kan Tommy og Annika godt lide Pippi?
- Hvad laver Pippi, som Tommy og Annika nok ikke må derhjemme? Må I?
- Man kan jo godt blive bange for nogen, der er så stærk som

Pippi. Men hvordan kan vi se, at Pippi er en god ven og god ved andre?

- Må I gerne ligge på bordet og spise? Hvordan spiser I derhjemme? Hvordan ville du sove og spise, hvis du selv måtte bestemme?
- Er der nogle af jer, som har prøvet at være i et cirkus? Hvad kan man se i et cirkus?
- Hvem laver mad, når I har fødselsdag? Når I har fødselsdag, hvad laver I så? Hopper I også rundt på køkkenbordene eller tager kakaokopperne på hovedet?
- Har I set en hest? Hvor stod den henne? Ved I, hvad den bygning hedder, hvor hesten sover? (stalden)

Literacy-fremmende aktiviteter

Nedenfor finder du forslag til en lang række literacy-fremmende aktiviteter, som du kan igangsætte. Disse er sorteret under overskrifter, der beskriver, hvilke literacy-kompetencer der især styrkes. Selv om flere af legene og aktiviteterne styrker flere literacy-kompetencer, står de kun nævnt under én overskrift.

De fleste af legene tager udgangspunkt i børnebogens handling eller i de 10 fokusord.

I legene til at styrke børnenes opmærksomhed på sprog er fokusordene og ord fra bogen ikke altid tilstrækkelige at bruge. Her kan I med fordel anvende ord fra materialer, som I sikkert har i dagtilbuddet i forvejen (eksempelvis fra et billedlotteri). Desuden giver legene med flere og andre ord end fokusordene børnene mulighed for at lære/anvende endnu flere ord.

Vælg og tilpas en aktivitet under hver overskrift

Vælg en eller flere aktiviteter under hver overskrift. Rækkefølgen er underordnet.

Tilpas gerne aktiviteterne, så de passer til din børnegruppe. Du kan også udvikle og designe nye lege og aktiviteter for at styrke de literacy-kompetencer, som er nævnt i overskrifterne.

Aktiviteter, der styrker børnenes ordforråd

Alle legene styrker børnenes ordforråd.

FORTÆL TIL BILLEDER

Hav kopieret 4 billeder fra bogen, som beskriver en handling, fx side 22, hvor Pippi skriver invitationer, side 24-25, hvor de spiser, side 26, hvor de leger, og side 28, hvor de siger farvel.

Kan I huske, hvad Pippi og Tommy og Annika lavede? Og i hvilken rækkefølge?

Vis alle billederne til børnene på en gang. Børnene skal hjælpe hinanden med at lægge billederne i den rigtige rækkefølge. Derefter peges på/vises et billede ad gangen, og børnene skal beskrive, hvad der sker på billedet. Du kan guide bør-

nene til at anvende nogle af fokusordene og de andre ord, som I har talt om. Du kan også støtte børnene i at bruge ord, der binder sætninger sammen som fx "nu", "og", "så", "fordi", "men" osv. Legen styrker også børnenes fortællefærdigheder og produktive sprog.

SKILTELEG

Tal om Pippis kommode i køkkenet på side 24, hvor hun har skrevet på skufferne, hvad der er i. Tal om, hvorfor det er en god idé, at der står på skuffen, hvad der er i den. Bed børnene finde skilte på skufferne i børnehaven og tal om dem. Lad børnene legeskrive skilte til forskellige skuffer på stuen. Legen styrker også børnenes literacy-kompetencer.

GØR LIGESOM MIG

Du og hvert barn i din børnegruppe skal have 4 klodser hver. De 4 klodser skal have forskellig farve og størrelse. I skal have samme sæt af klodser. Legen går ud på, at du laver noget med dine klodser, og alle børnene skal gøre det samme, fx "Jeg lægger den røde klods under den grønne klods", "Jeg lægger den røde klods mellem den blå og den grønne klods", eller "Jeg lægger den mindste klods oven på den største klods" osv. Børnene skal gøre det samme, og de kan bagefter skiftes til at være den, der bestemmer, hvordan klodserne skal lægges. Legen kan udvides

og blive sværere ved, at børnene ikke kan se den, der bestemmer, hvordan klodserne skal lægges. Man kunne evt. sidde med ryggen til hinanden. Legen styrker både børnenes forståelse/anvendelse af forholdsord, deres rumlige opfattelse, koncentration, opmærksomhed og arbejdshukommelse.

GÆTTELEG

Vis et af billederne fra bogen, fx side 21. Bed børnene om at se godt på billedet, for lige om lidt vil du spørge dem om noget. Luk bogen. Stil nu spørgsmål, der stiller krav til børnenes visuelle hukommelse af billedet, fx *"Hvilken farve er Pippis natkjole?"*, *"Hvad har tyveknægtene på hovedet?"*, *"Hvad laver Hr. Nilsson på billedet?"* osv. Legen styrker børnenes visuelle iagttagelse og hukommelse.

FORESTIL DIG-LEG

"Tænk, hvis du boede helt alene som Pippi. Hvad ville du så spise? Hvad ville du gerne lave?" osv.
"Tænk, hvis du var Pippis ven. Hvad ville du så gerne lave sammen med Pippi? Tænk, hvis du var lige så stærk som Pippi. Hvad kunne du så løfte?" Det er vigtigt, at børnene kan prøve at forestille sig en tænkt situation og forestille sig handlinger ud fra den tænkte situation. Det styrker deres forestillingsevne, arbejdshukommelse og evnen til at drage slutninger ud fra en tænkt situation. Det vil styrke

deres forudsætninger for at forstå det, de senere selv skal læse og forstå i skolens forskellige fag.

TAL OG MÆNGDER

På billederne i bogen er der masser af ting, børnene kan tælle, og der er også mange steder, hvor du kan bede børnene vurdere, hvor der er flest eller færrest af noget. Se fx på side 7. Spørg børnene, om der er flest røde, blå eller gule blomster, eller på side 10, hvor børnene kan vurdere, om der er flest kringler eller runde småkager. Bed børnene tælle forskellige ting på billederne i bogen, fx pærerne og æblerne i Pippis pæretræ på side 8-9. *"Er der flest pærer eller æbler? Hvilket træ har flest/færrest æbler?"* Færrest er et svært ord, men børnene får brug for det senere hen. Lad også børnene selv foreslå, hvad de kan tælle. Legen styrker børnenes tidlige tal- og mængdeforståelse, dvs. deres numeracy-kompetencer.

ORDLEG

Bogquiz med bl.a. bogens fokusord. Afhængig af din børnegruppe kan du have færre eller flere spørgsmål.

- Hvor bor Tommy og Annika? (ved siden af Pippi)
- Hvem er Hr. Nilsson? (en abe)
- Hvornår ligger Pippi med fødderne på hovedpuden? (når hun sover)
- Hvad er det modsatte af glad –

- altså antonymet for glad? (vred)
- Hvem sniger sig ind til Pippi om natten? (tyveknægte)
  - Hvad bliver tyveknægtene, når de bryder ind til Pippi? (bange)
  - Hvad får Pippi i håret, da hun laver pandekager? (et æg)
  - Hvad får Tommy af Pippi fra den røde kommode? (en fløjte af elfenben)
  - Hvad finder Pippi i tingfinderlegen, som hun tager på hovedet? (en blikdåse)
  - Hvad gør Pippi ved verdens stærkeste mand? (kaster ham omkuld)
  - Hvad gør Pippi, da hun får en gave af Tommy og Annika? (hopper af glæde)
  - Hvordan vasker Pippi gulv? (med gulvskrubber på fødderne)
  - Hvad farve er Pippis hest? (hvid med sorte prikker)
  - Hvor sidder Tommy og Annika, når de spiser pandekager? (på brændekassen - se billedet på side 10)
  - Hvad skriver Pippi til Tommy og Annika? (en invitation)
  - Nævn to betydninger af en pande.
  - Nævn tre instrumenter.
  - Nævn tre smykker.
  - Hvad betyder et synonym?
  - Hvad betyder et antonym?

Aktiviteter med opmærksomhed på lyd

Alle legene styrker børnenes lydlig opmærksomhed på flere niveauer: rytme, rim og stavelser.

RYTMELEG

Find et instrument til hvert barn. Det kan være rigtige instrumenter eller nogle, I selv laver, fx en ske man slår på en kop, fingerklap, tramp med fødderne, slå i bordet, trut med munden osv. Legen går ud på, at du først laver en lille rytme med dit instrument, fx en lyd, en pause og så lyde hurtigt efter hinanden. Børnene skal lave samme rytme med deres instrumenter. I må højst have 4 lyde i jeres rytme. Legen styrker børnenes lydlig opmærksomhed, lydlig hukommelse og rytmeopfattelse.

RIMSPIL

Tegn felter på gulvet/jorden eller læg hulahopringe ud – svarende til antallet af børn plus en. Find billeder af rimpar, fx fra et rimspil. Opdel rimparrene i to bunker, så rimparrene splittes ad. Den ene del af hvert rimpar skal lægges i felterne/ringene – start ved felt/ring nummer 2. Den anden del skal du lægge i en bunke. Legen går ud på, at børnene trækker et rimord og skal finde dets makker ved at hinke/hoppe hen til det/den rigtige felt/hulahopring. De skal starte på det/den første felt/ring, som skal

være tom. Hvis din børnegruppe synes, det er sjovt, kan I aftale at hoppe baglæns, sidelæns osv. Læg gerne flere rimpar ud, hvis børnene synes, legen er sjov.

STAVELSESMEMORY

Her skal du bruge 8 billeder fra et billedlotteri og 4 post-it-lapper til hvert barn. Du skal sørge for, at billederne kan passe samme to og to på den måde, at der er lige mange stavelser i ordene, fx tand og hat, taske og kødben, paraply og flyverdragt, pandekage og børnehave. Læg nu de 4 post-it-lapper foran hvert barn – lad børnene tegne en prik på den første lap, to prikker på den anden lap, tre prikker på den tredje lap og fire prikker på den fjerde lap. Børnene kan også skrive tallene på lapperne. Bed børnene lægge lapperne på bordet/gulvet. Vis nu børnene et billede ad gangen. Sig ordet sammen – først rigtigt og så med robotsprog, så de tydeligt kan høre hver stavelse. Sig ordet igen med robotsprog, imens børnene klapper på deres post-it-lapper. Hvor mange stavelser er der i ordet? Bland billederne og læg dem på bordet med billedsiden nedad. Nu er I klar til at spille stavelser-memory – ord med samme antal stavelser hører sammen og giver et stik. Bagefter kan I måske spille igen, eller børnene kan være med til at finde nye billeder til spillet.

Aktiviteter med opmærksomhed på lyd og rytme

Sangene styrker børnenes opmærksomhed på rytmen og på de ord i sangene, som rimer. Det er godt at klappe, trampe eller på anden måde bevæge sig til rytmen i sangene. I kan også bruge spilleinstrumenter, fx slå på tromme til rytmen, eller I kan lave jeres egne musikinstrumenter ud af dagligdagsting for at lave et stomp-nummer. Stomp betyder egentlig tramp. Man udfører stomp ved at lave rytmer på ting, der normalt ikke er spilleinstrumenter. Det kan være et bord, en spand, en kasse osv.

SANGEN: HER KOMMER PIPPI
LANGSTRØMPE

SANGEN: BAMSSES FØDSELSDAG

SANGEN: DER VAR ENGANG EN
ABE

Aktiviteter med krop og bevægelse

Aktiviteterne knytter sprog og bevægelse sammen og understøtter dermed børnenes kropslige forståelse af ordene.

DRAMATISER OG BYG EVT. VIDERE PÅ
ÉN AF EPISODERNE FRA HISTORIEN
Det kan fx være situationen, hvor tyvene bryder ind til Pippi, eller

cirkusepisoden, hvor Pippi kaster Stærke Adolf omkuld. Så kan der laves brydekamplage for at træne det motoriske.

JORDEN ER GIFTIG

Brug gerne farvede former, som børnene skal træde på, fx trekant, cirkler og firkanter. Tal om farverne og formerne, inden legen går i gang. Denne leg styrker børnene motorisk, og de lærer samtidig om former og farver. Man kan udvide den med at sige, at de *kun* – eller *ikke* – må træde på cirklerne osv.

MIMELEG

”Hvad laver Pippi?” Børnene gætter, fx ”Laver pandekager”, ”Går på line” og ”Laver invitationer”. Med denne leg knyttes krop og bevægelse sammen med det sproglige.

Aktiviteter med digitale medier

TINGFINDERLEG

Børnene (eller du) skal først tage billeder af forskellige ting i børnehaven. Legen går nu ud på at gætte, hvad billederne forestiller. Når du viser billedet, skal du derfor forstørre billedet med fingrene, så man ikke tydeligt kan se, hvad det forestiller. Hvis det er besværligt, kan du i stedet sløre billedet ved tage et stykke papir i A4-format og klippe et hul i det på ca. 5x5 cm. Papiret lægger du over skærmen

på iPad'en, så børnene kun kan se en lille del af billedet. Lad dem gætte, hvad billedet forestiller. Legen styrker også børnenes del- og helhedsforståelse.

Aktiviteter, der styrker sociale og personlige kompetencer

HVAD ER EN GOD LEGEKAMMERAT?

Samtale om, hvad en god legekammerat er. Tal om dét at være gode venner, og hvad der sker, når man er uvenner. Hvad kan man gøre, hvis man ser, der er én, der er ked af det? Er der nogen, som har prøvet at være uvenner? Og hvordan føltes det?

BILVASK

Leg bilvask, hvor et barn er bil, og to andre børn er bilvaskere. Børnene skal så vaske og tørre bilen. Rollerne går på skift.

FØDSELSDAG

Leg fødselsdag. Her skal børnene skrive invitationer, dække bord til gæsterne, lave/finde gaver, pakke dem ind, give/modtage gaver osv.

Kreative aktiviteter og udtryksformer

Kreative aktiviteter, såsom at tegne, male, spille spil, lege, spille teater samt tage på ture ud af hu-

set, kan bruges til at understøtte børnenes forståelse og tilegnelse af fokusordene og andre literacy-kompetencer.

DUKKETEATER

Lav et dukketeater over en af episoderne i bogen. Find eller lav figurer og rekvisitter i papir og laminer det efterfølgende. Fortæl derefter historien for børnene med genstandene til. Derefter er det børnenes tur til at fortælle historien. Du kan også lade børnene finde på en helt ny episode med Pippi. Legen styrker også børnenes fantasi og fortællefærdigheder.

CIRKUSLEG

Lav cirkus med forskellige artistnumre. Lav billetter, skilte osv., så der også kommer bogstaver og tal med i legen. Tal om, hvorfor det er godt at skrive noget på skiltene, billetterne osv. Spørg børnene om, hvad der kunne ske, hvis vi ingen skilte/billetter osv. havde?

MIN DAG

Aktiviteten går ud på, at børnene beskriver deres dag, dvs. fra de står op om morgenen, til de kommer i børnehave. Det er en god idé, at du finder billeder til at understøtte børnenes beskrivelser. Du kan tage billeder fra nettet eller finde piktogrammer. Bed børnene lægge billederne i rigtig rækkefølge og fortælle til. Støt dem med tidsudtryk som fx først, så, bagefter

osv., så børnene kan fortælle et forløb. I stedet for billeder kan du give børnene et stykke papir hver, som du inddeler i 4 felter. I første felt tegner de/du en sol, der er ved at stå op, dvs. her skal børnene tegne deres morgen. I næste felt tegner de/du en fuld sol svarende til dag. I tredje felt en sol, der er ved at gå ned svarende til aften, og i sidste felt skal der være en måne svarende til nat. Når børnene har tegnet og fortalt, skal de legeskrive en tekst til hvert billede, og du skriver samme tekst med din voksenskrift nedenunder.

TEGNE ANSIGTER

Tegne ansigter, hvor man viser forskellige mimikker, fx sur, glad, ked af det, vred osv. Brug evt. et spejl eller tag billeder af børnene med en iPad, når de laver en mimik, så det bliver visuelt for børnene. En anden mulighed kan være, at børnene laver deres eget vendespil med ansigtsudtryk, som de tager med hjem til deres forældre. Dette er også en god aktivitet, der giver forældrene mulighed for at støtte op om deres børns sprog.

Samarbejde med forældrene

Forældrene er børnenes primære sproggivere, og hvis *Kender du Pippi Langstrømpe?* ikke kun læses i dagtilbuddet, men også derhjemme, styrker det barnets sprogudvikling yderligere. Forældrene er derfor vigtige samarbejdspartnere i Sproggaven, ligesom de er det i dagtilbuddets øvrige sprogarbejde.

Det er dagtilbuddets opgave at opfordre forældrene til at læse sammen med deres børn. Det er også i dagtilbuddet, at forældrene kan orientere sig om, hvor vigtig dialogisk læsning er for barnets sprogudvikling.

Derfor gælder det om at give forældrene let og synlig adgang til viden og inspiration. Det kan for eksempel gøres ved at:

- præsentere *Kender du Pippi Langstrømpe?* og vise oplæsningsmetoden til forældrene på et forældremøde
- placere bogen på et sted, hvor forældrene opholder sig, når de skal hente deres barn
- informere om bogen og metoden på en digital platform.

Sproggaven har udviklet flere materialer til forældrene. Blandt andet en Guide til Sproggavens dialogiske læsning og en folder med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven. Det fulde materiale kan ses sidst i bogfolderen.

Bogkuffert

Hvis forældrene også læser bogen derhjemme med deres børn og taler om de samme fokusord, forstærker det børnenes muligheder for at tilegne sig ordene. Herved udvikler børnene deres sproglige kompetencer i højere grad end elers.

Flersprogede forældre kan tale på deres modersmål med deres barn om billederne i bogen og om fokusordene. Når barnet først kender et fokusord på sit eget modersmål, kan barnet bedre tilegne sig det pågældende fokusord på dansk.

Det er derfor en god idé, at dagtilbuddet laver udlån af bøgerne – for eksempel i form af bogkufferter.

Bogkufferten kan rumme en eller flere af disse ting:

- Guide til udvidet dialogisk læsning
- Et eksemplar af *Kender du Pippi Langstrømpe?*

- Folder med læsevejledning og fokusord til *Kender du Pippi Langstrømpe?*
- Billeder, forslag til lege og eventuelle genstande, der understøtter børnenes tilegnelse af fokusordene.

Lad forældrene følge med i arbejde

For at forældrene kan følge med i jeres arbejde med bogen, kan I for eksempel lave en inspirerende udstilling om bogen, hvor forældrene kan få indblik i de aktiviteter, I laver. Lav udstillingen i øjenhøjde, så børnene kan fortælle om den til deres forældre.

Det kan også være en god idé at lægge billeder og små filmklip af arbejdet med bogen på en digital platform, så forældrene kan følge med i jeres arbejde og lave nogle af de samme aktiviteter derhjemme. Vær opmærksom på, om alle børn må filmes. I kan også invitere forældrene med i dagtilbuddet, så de kan overvære, hvordan I arbejder med bogen.

Det er en god idé at synliggøre fokusordene for forældrene – både på jeres digitale platform og i dagtilbuddet, hvor I kan hænge en plakat op med dem på et sted, hvor både børn og forældre kan se dem, for eksempel i garderoben. Ledsag

så vidt muligt hvert fokusord med et illustrerende billede. I kan opfordre forældrene til at bruge fokusordene sammen med deres børn.

Fokusordene bør stå på både dansk og på børnenes modersmål, så derfor kan I bede forældre med et andet modersmål end dansk om at skrive ordene på deres modersmål. Ved at anerkende og inddrage forældrenes modersmål som en ressource i sprogarbejdet kan børnene blive opmærksomme på forskellige sprog og skriftsystemer. En opmærksomhed, der i høj grad kommer børnene til gode, når de skal i gang med at lære at læse i skolen.

Sproggavens materialer

Sproggaven består ikke kun af denne bogfolder.

Fredensborg Kommune har, i samarbejde med pædagoger, ledere og med konsulentbistand fra Nationalt Videncenter for Læsning, udviklet et omfattende materiale, som kan anvendes i arbejdet med Sproggaven.

- Sproggavens skema over børns sproglige udvikling.
- Sproggavens skema over børns motoriske udvikling.
- Tre film, der skildrer den udvidede dialogiske læsnings 3 faser: Læs og lyt, Læs og snak, Læs og leg.
- En film om sprog og literacy i hverdagens rutiner
- Sproggavens Håndbog i udvidet dialogisk læsning
- 13 bogfoldere med læsevejledning og fokusord til hver bog i Sproggaven
- Sproggavens materiale til forældre

Alle materialer kan hentes ved at scanne QR koden eller hentes på Fredensborg Kommunes hjemmeside: www.fredensborg.dk/borger/boern-og-unge/vi-har-fokus-paa/sproggaven